

Jaarverslag raadgevend comité van het Vlaams centrum voor adoptie

Werkjaar 2013-2014

Inhoud

1. Voorwoord (door de voorzitter)	2
2. Samenstelling van het comité	3
3. Aantal vergaderingen en aanwezigheden	3
4. Huishoudelijk reglement	4
5. Informatieve aangelegenheden	5
1) De informatiesessie van het Steunpunt Adoptie	5
2) Het wettelijk kader bij interlandelijke adoptie in Vlaanderen	5
3) Kanaalonderzoeken	7
4) Roots	10
5) Varia	11
6. Adviezen	11
7. Bijlagen	13
Bijlage 1: Informatiesessie	13
Bijlage 2: Wettelijk kader interlandelijke adoptie	13
Bijlage 3: Pro-actief kanaalonderzoek	13
Bijlage 4a: Roots deel 1 (inleiding, VCA, Steunpunt Adoptie, geadopteerden, adoptiediensten)	13
Bijlage 4b: Roots deel 2 (adoptieouders)	13

1. Voorwoord (door de voorzitter)

Een nieuw adoptielandschap, nieuwe uitdagingen

Op 11 januari 2012 keurt het Vlaams Parlement het decreet goed over de regeling van interlandelijke adoptie. De VCA (Vlaamse Centrale Autoriteit) wordt het VCA (Vlaams Centrum voor Adoptie), het Steunpunt Adoptie wordt opgericht, er komt een beter geregeld instroombeheer, voorbereiding, vorming en nazorg worden gecentraliseerd en het maatschappelijk onderzoek geoptimaliseerd. Het adoptielandschap wordt grondig hertekend met als belangrijke bedoelingen: (nog) beter zorg dragen voor het hele proces van geadopteerd-worden / adoptie-ouders worden, en tegemoet komen aan enkele belangrijke stress-factoren en knelpunten in het adoptieproces. Binnen de adoptiesector komen hulpverleners voor nieuwe uitdagingen te staan, en gaan in nieuwe samenwerkingsverbanden met elkaar aan de slag.

Een comité van raadgevers, als feeën aan een wieg

Ruim een jaar later, op 31 mei 2013, wordt het Raadgevend Comité samengesteld, en dit comité krijgt een 'adviserende functie inzake adoptie-aangelegenheden'. Het raadgevend comité functioneert met andere woorden als een groepje 'feeën' aan de wieg van het adoptieproces. Net als de feeën aan de wieg van Doornroosje, staat het comité de rechtstreeks betrokken bij in hun denkproces omtrent 'wat is er helpend en goed voor welke betrokkenen'. Het Comité kijkt zowel welwillend als kritisch toe, reflecteert, geeft meningen en adviezen bij wat de rechtstreeks betrokkenen beslissen...

Advies geworteld in kennis, inzicht en expertise

Teneinde doordachte adviezen te kunnen formuleren, heeft het Raadgevend Comité zich doorheen het eerste jaar van haar bestaan voornamelijk gefocust op het verzamelen en opdoen van kennis en expertise over diverse centrale thematieken met betrekking tot adoptie, zoals daar zijn (a) hoe potentiële kandidaat-ouders juist en helpend informeren over de uitdaging die ze aangaan wanneer ze zich kandidaat stellen voor het adoptie-ouderschap?; (b) welke kanalen worden er best geëxploreerd en wat vinden we belangrijk opdat een adoptiekanaal de belangen van adoptie-kind, afstands-ouders en adoptie-ouders zo goed mogelijk respecteert?; (c) Wat zijn kinderen met "special needs"? Voor welke kinderen kan een adoptiegezin in Vlaanderen een goede plek zijn? Voor welke ouders is een kind met "special needs" een haalbare en goede keuze?...; (d) Welke informatie en hulp kan er in Vlaanderen worden geboden voor geadopteerden met vragen en zorgen omtrent hun 'roots' en bij hun omgaan met de kennis – of het gebrek eraan – waarmee zij worden geconfronteerd... Het resultaat van dit vergaderwerk is te lezen in dit jaarverslag. De resultaten die voor iedereen interessant zijn worden bovendien geïntegreerd in de website van Kind en Gezin.

De fundamenten zijn gelegd, de bouw van het huis kan beginnen

Doorheen dit eerste werkjaar hebben we dan vooral een goede 'fond' gelegd. Waar er in de eerste vergaderingen erg veel 'informatieve vragen' werden gesteld, hebben we een gemeenschappelijke basis gecreëerd. We weten waar we het over hebben wanneer we bepaalde thema's bespreken, en – niet onbelangrijk – we hebben elkaar, en elkaars invalshoeken en domeinen van expertise, leren kennen. De fundamenten zijn gelegd, de vergaderingen voor volgend jaar gepland, ...We kunnen beginnen bouwen aan zinvolle adviezen...

Nicole Vliegen, voorzitter,
11 augustus 2014

2. Samenstelling van het comité

Op 31 mei 2013 besliste de Vlaamse regering over de benoeming van de leden van het raadgevend comité voor het Vlaams centrum voor adoptie.

Er werden 13 leden benoemd en 9 plaatsvervangers. De leden vertegenwoordigen, in overeenkomst met het decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, 4 groepen:

- 1) vertegenwoordigers van geadopteerden en adoptieouders;
- 2) vertegenwoordigers van voorzieningen, werkzaam op de taakgebieden van het Vlaams centrum voor adoptie;
- 3) vertegenwoordigers van de werknemers van de voorzieningen;
- 4) onafhankelijke deskundigen

Uit de leden werden één voorzitter en twee ondervoorzitters benoemd.

De samenstelling wijzigde in de loop van het werkjaar niet:

Voorzitter: Nicole Vliegen (onafhankelijk deskundige)

Ondervoorzitters: Inge Demol (Steunpunt Adoptie), Joshi Janssen (geadopteerden)

Leden: Katrijn Jansegers (adoptieouders), Gilbert Van Aelst (adoptieouders), Erika Van Beek (adoptiediensten), Inge Viane (diensten voor maatschappelijk onderzoek), Dimitri Govers (werknemers), Bram Van Braeckeveldt (werknemers), Hilde Schepens (werknemers), Rudi Roose (onafhankelijk deskundige), Thalia Kruger (onafhankelijk deskundige), Johan Vanderfaillie (onafhankelijk deskundige).

Het Vlaams centrum voor adoptie woont de vergaderingen bij met de Vlaams adoptieambtenaar, Ariane Van den Berghe en een secretaris. Het centrum is niet stemgerechtigd in het raadgevend comité.

Secretariaat van het raadgevend comité: Het Vlaams Centrum voor Adoptie, adoptie@kindengezin.be; tel: 02 533 14 76

3. Aantal vergaderingen en aanwezigheden

Er werden 4 vergaderingen georganiseerd in dit eerste werkjaar. Het raadgevend comité bepaalt zelf hoeveel vergaderingen er doorgaan met een minimum van 2 en een maximum van 6 per werkjaar.

Datum vergadering	Aantal aanwezigen (op 13)
07 oktober 2013	10
13 december 2013	10
13 maart 2014	8
26 mei 2014	11

4. Huishoudelijk reglement

De eerste opdracht van het raadgevend comité bestond erin een huishoudelijk reglement op te stellen. In dit reglement worden de werkzaamheden van het comité geregeld. De belangrijkste elementen inzake samenstelling, agendering en besluitvorming worden hieronder opgenomen.

Het raadgevend comité kan advies geven over alle aangelegenheden die van belang zijn voor de wettelijke opdrachten van het Vlaams Centrum voor Adoptie, op het vlak van interlandelijke adoptie. Dit advies kan gegeven worden op vraag van de Vlaamse adoptieambtenaar of op eigen initiatief. Individuele dossiers (van voorzieningen of van personen) en de interne werking van het Vlaams centrum voor adoptie kunnen niet besproken worden.

De agenda van het raadgevend comité wordt samengesteld door de voorzitter die agendapunten toevoegt op vraag van de leden of op vraag van de Vlaamse adoptieambtenaar.

De leden van het comité hebben het recht:

- 1° alle werkzaamheden in het kader van de werking van het comité bij te wonen;
- 2° deel te nemen aan de beraadslaging omtrent uit te brengen adviezen;
- 3° zich inzake deontologische kwesties die hen zelf betreffen zowel schriftelijk als mondeling te verdedigen;
- 4° agendapunten te doen toevoegen via de voorzitter. Degene die om een advies verzoekt, stelt aan het comité uit eigen beweging of op zijn verzoek alle informatie ter beschikking die noodzakelijk is voor de uitvoering van de adviesopdracht;
- 5° agendapunten, gemotiveerd door de hoogdringendheid, te laten toevoegen tijdens de vergadering;
- 6° aan het comité, op gemotiveerde wijze, voorstellen om personen als vermeld in artikel 18, §2, uit te nodigen voor deelname aan een vergadering;
- 7° voor hun werkzaamheden in het kader van het comité en hun contacten met het VCA een beroep te doen op de secretaris van het comité.

De Vlaamse adoptieambtenaar staat in voor administratieve, logistieke en inhoudelijke ondersteuning van het comité en het bureau en kan hiervoor een personeelslid afvaardigen als secretaris.

Het comité vergadert ten minste twee keer per jaar op uitnodiging van de voorzitter. Het comité komt tevens samen op verzoek van de Vlaamse adoptieambtenaar of van ten minste één vijfde van de leden.

Er kunnen slechts adviezen worden uitgebracht als de helft plus 1 (8) van de leden de vergadering bijwonen. Alle beslissingen worden zoveel mogelijk via consensus genomen. Een stemming zal enkel plaatsvinden als er geen consensus kan worden bereikt. De Vlaamse adoptieambtenaar beschikt niet over stemrecht.

Het Comité maakt een jaarverslag op over zijn activiteiten.

5. Informatieve aangelegenheden

In het eerste werkjaar van het raadgevend comité werd er veel informatie gedeeld en zo de basis gecreëerd voor toekomstige adviezen. Op deze manier werd (1) het kader waarbinnen de adviezen van het raadgevend comité gegeven zullen worden, verduidelijkt en (2) de expertise omtrent deze thema's gedeeld en gesitueerd.

De verschillende onderwerpen leidden tot interessante discussies en uitwisseling van ideeën. Onderstaande informatie moet in samenhang met de powerpoint-presentaties worden gelezen en is een weerslag van de vergaderingen van het comité. De inhoudelijke informatie wordt mee geïntegreerd op de website van Kind en Gezin en kan daar teruggevonden worden in een meer begrijpelijke vorm.

De onderwerpen die aan bod kwamen waren de volgende:

1) De informatiesessie van het Steunpunt Adoptie

Mevrouw Inge Demol, directeur van het Steunpunt Adoptie schetste (dd. oktober 2013) hoe de informatiesessie momenteel vorm krijgt. Je vindt haar presentatie als bijlage 1 aan dit jaarverslag. De plenaire infosessie wordt viermaal per jaar georganiseerd voor een grote groep (+/- 55 kandidaat-adoptieouders, als koppel of als alleenstaande).

De adoptiediensten vragen om hun bijdrage aan de infosessie anders in te vullen, dit wordt bijgetreden door het Steunpunt Adoptie (en is ondertussen gewijzigd). Er wordt door het Steunpunt Adoptie met de adoptiediensten een evaluatie gepland.

Eén van de besproken moeilijkheden was het feit dat de infosessie als zeer confronterend wordt ervaren door sommige kandidaat-adoptieouders. Het Raadgevend Comité besluit dat het Steunpunt Adoptie weinig kan doen om dit te vermijden, maar acht het belangrijk dat de kandidaat-adoptieouders zoveel mogelijk kansen krijgen om - naast het onvermijdelijk confronterende aspect - ook informatie te kunnen opnemen. Er worden enkele suggesties geformuleerd om dit evenwicht beter te realiseren zoals een wijziging in de chronologie van de onderwerpen en een mogelijke wijziging in het programma.

2) Het wettelijk kader bij interlandelijke adoptie in Vlaanderen

Op vraag van het raadgevend comité werd in de tweede vergadering uitgebreid stilgestaan bij het wettelijk kader waarbinnen interlandelijke adopties in Vlaanderen plaatsvinden. Op die manier wilden de leden een duidelijk zicht krijgen op het kader waarbinnen ook zij moeten werken.

De juriste van het Vlaams Centrum voor Adoptie kwam een toelichting geven. Haar presentatie is bijlage 2 van dit jaarverslag. Bovenop de powerpoint kwam tijdens de vergadering volgende aanvullende informatie aan bod:

I. Het Verdrag van Den Haag

De Belgische wetgeving verplicht het VCA ertoe om ook bij landen die het verdrag inzake samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie (Haags Verdrag) niet ondertekenden, te werken volgens de principes van dit Verdrag. De redenen om het Verdrag niet te ratificeren zijn divers en verschillen van land tot land. Zo kan ratificatie bijvoorbeeld te moeilijk zijn voor het land. Door de invoering van het Verdrag kan adoptie tijdelijk stilgelegd worden (voor de uitwerking van nieuwe regelgeving) waardoor er te veel kinderen in weeshuizen terecht komen. Voor andere landen zijn de principes van het Verdrag niet zo eenvoudig te aanvaarden. Het principe van eerst binnenlandse adoptie overwegen en dan pas interlandelijke adoptie wordt bijvoorbeeld niet overal als positief beschouwd. Nog andere landen kennen het concept adoptie niet waardoor een ratificatie van het adoptieverdrag niet aan de orde is (vb. landen waar enkel gewerkt wordt met Kefala, een soort voogdij naar islamitisch recht). De adoptie wordt in deze situaties in België uitgesproken.

Het feit dat landen het Verdrag niet ondertekend hebben, betekent niet noodzakelijk dat de noodzakelijke waarborgen om op een correcte en ethische wijze te kunnen werken, er niet zijn. Omgekeerd betekent een ratificatie van het Verdrag niet dat automatisch alle waarborgen even sterk zijn aangezien het Verdrag ook de nodige ruimte voor interpretatie laat en dus de uitvoering van het Verdrag niet overal (i.e. in alle verdragslanden) gelijk is.

Het Raadgevend Comité vindt het belangrijk dat het Verdrag regelmatig opnieuw wordt vermeld en uitgelegd aan kandidaat-adoptieouders. Zij moeten continu geïnformeerd worden over het Haags Verdrag en over de manier waarop kanaalonderzoeken gebeuren en waarom er zo gewerkt wordt in Vlaanderen.

De adopteerbaarheid van de kinderen en het naleven van subsidiariteit is in principe een verantwoordelijkheid van het herkomstland. België doet tweemaal een controle, eerst in het algemeen bij het kanaalonderzoek en een tweede, marginale toets, bij de specifieke kindtoewijzing.

II. Belgische wetgeving

In België zijn er twee vormen van adoptie: gewone en volle adoptie. Andere landen kennen soms enkel de gewone of enkel de volle adoptie. De omzetting van een gewone adoptie naar een volle adoptie is een mogelijkheid maar is geen recht. Ze kan op vraag van de adoptieouders worden uitgesproken door een Belgische rechtbank indien voldaan is aan bepaalde voorwaarden (vb. geboorteouders moeten ingestemd hebben met de gevolgen van een volle adoptie).

III. Het Vlaamse decreet

Zelfstandige adoptie

Naast de adopties via een adoptiedienst is er ook de mogelijkheid van een zelfstandige adoptie. In dat geval wordt de kandidaat-adoptant niet begeleid door een adoptiedienst, maar is hij/zij zelf verantwoordelijk voor het verloop van de procedure, weliswaar na voorafgaande toestemming en controle van het Vlaams Centrum voor Adoptie. Dit kan ook in landen waar wel adoptiediensten werken.

Instroombeheer

Elk jaar wordt – na berekening van het instroombeheer – een aantal kandidaat-adoptieouders doorgestuurd naar de voorbereiding met een minimum van 100. Ook als deze berekening een aantal lager dan 100 uitkomt dan moeten er 100 kandidaten worden doorgestuurd (tenzij er minder dan 100 kandidaten zijn). Tot hiertoe stelt dit probleem zich nog niet want er wordt rekening gehouden met het aantal kandidaten dat tijdens de procedure stopt. Het aantal toegelaten kandidaten blijft dan ook nog ruim boven de 100. Kandidaat-adoptieouders worden doorgestuurd in volgorde van aanmelding. Bij aanmelding krijgen de kandidaten een nummer dat bepaalt wanneer ze de voorbereiding kunnen starten.

Inzagerecht

Een inzage in het adoptiedossier zou geweigerd kunnen worden wanneer de geadopteerde niet oud genoeg is of wanneer iemand anders dan de geadopteerde inzage vraagt in het dossier (bv. adoptieouders). De geadopteerde kan zich zowel door zijn of haar adoptieouders, als door een vriend of vriendin laten begeleiden. Gegevens over siblings en/of zijn adoptieouders kunnen door de geadopteerde enkel worden ingekeken wanneer er toestemming is van de betrokkene(n).

Maatschappelijk onderzoek

Sinds 1 januari 2014 zijn er nog 3 diensten voor maatschappelijk onderzoek erkend. Het onderzoek omvat 4 gesprekken waarvan 1 huisbezoek. Sinds begin 2013 kunnen de kandidaten ook een vijfde gesprek krijgen waarin het advies wordt toegelicht. Eventuele materiële fouten in

het verslag kunnen dan ook worden rechtgezet. De tegensprekelijkheid over de inhoud van het advies blijft bij de rechtbank. De rechtbank volgt niet altijd het negatieve advies van de dienst en spreekt dan toch een geschiktheidsvonnis uit. Na dit vonnis wordt een verslag van het openbaar ministerie opgemaakt dat gebaseerd is op het verslag van het maatschappelijk onderzoek. Het verslag dat wordt opgemaakt, wordt evenwel niet altijd sterk aangepast voor het land van herkomst waardoor deze kandidaat-adoptieouders, hoewel geschikt, niet altijd bemiddelbaar zijn.

Het Steunpunt Adoptie helpt adoptiegezinnen op weg naar adoptie-alerte hulpverleners. Dit zijn reguliere hulpverleners uit de tweede of derdelijnszorg die ervaring hebben met en kennis hebben van adoptie en van adoptiespecifieke thema's, en die daarom 'adoptiesensitieve hulpverleners' worden genoemd. De vragen van adoptiegezinnen kunnen niet altijd opgenomen worden door het Steunpunt Adoptie maar vaak is een doorverwijzing naar de reguliere hulpverlener beter waarbij het Steunpunt wel de hulpverleners kan ondersteunen.

3) Kanaalonderzoeken

Het Vlaams Centrum voor Adoptie wilde een aantal zaken bespreken rond het thema kanaalonderzoeken. De Vlaamse adoptieambtenaar, mevrouw Van den Berghe, stelde de huidige werking voor. Bijlage 3 bij dit jaarverslag geeft haar presentatie weer.

I. Procedure kanaalonderzoeken

Sinds 2012 beschikt VCA over werkingsmiddelen die gebruikt moeten worden voor kanaalonderzoeken. Hierdoor kon het VCA het aantal missies optrekken.

Prospectie door een adoptiedienst wordt slechts zeer beperkt geweigerd. Slechts wanneer het gaat om landen in crisis, oorlog of wanneer het VCA pertinent zeker is dat adoptie niet mogelijk is, wordt een prospectievoorstel geweigerd.

Allereerst wordt de wetgeving gescreend om te voorkomen dat er veel middelen gestoken worden in het onderzoek naar een herkomstland waarvan op voorhand duidelijk kan zijn dat er geen perspectieven zijn. Een negatief advies betekent niet noodzakelijk dat er geen mogelijkheden zijn. Het geeft wel aan dat de dienst met betrekking tot bepaalde thema's extra garanties zal moeten inbouwen bij hun contacten omdat de wetgeving ze niet biedt. Bij de screening wordt niet onmiddellijk al contact opgenomen met andere centrale autoriteiten. Er is wel een permanent overleg (persoonlijk en via emailverkeer) dus informatie wordt wel al verzameld van zodra de prospectie gestart is.

Zekerheid hebben over de herkomst van de kinderen is vooral bij vondelingen moeilijk. Het VCA zoekt altijd naar een manier om een zo goed mogelijke controle te realiseren. In sommige landen kan dit door de betrouwbare autoriteiten maar soms gebeurt dit beter door personen aangesteld door de dienst ter plaatse, die dan zelf het onderzoek gaan doen. Af en toe gaat men zelf ter plaatse om effectief te zien hoe de controle door de overheid en de diensten gebeurt. In een land met weinig wettelijke garanties (zoals Congo of Oeganda) kan er een werkwijze opgezet worden waarin toch de nodige garanties geboden worden, ook al zijn die in de procedure daar niet voorzien.

De beslissing van het VCA wordt genomen per kanaal en dus niet per land. In sommige landen is er één uniform systeem waar alles bijvoorbeeld via één centrale autoriteit verloopt en dan is het land ook het kanaal. In andere landen is er geen dergelijk gecentraliseerd systeem en wordt alles zelf opgezet. In die gevallen wordt ieder contact afzonderlijk gecontroleerd. Als het gaat om een land dat het Verdrag van Den Haag volgt, dan is een zeer grondige controle van alle stappen in het proces niet altijd evident. Deze landen hebben namelijk - door toe te treden tot het verdrag - verklaard van een aantal controles te doen en als partner kan je die dan moeilijker in vraag stellen. Het Haags bureau controleert niet de werking van de centrale autoriteiten maar zal bij meerdere klachten wel de autoriteiten wijzen op hun verantwoordelijkheden. De principes in het verdrag zijn echter ook eerder ruim omschreven waardoor er voor de verschillende landen wel nog wat interpretatieruimte is.

Bij de beoordeling van het inlichtingendossier verzamelt het VCA informatie bij verschillende instanties zoals bijvoorbeeld andere (Europese) autoriteiten, ngo's (international social service, unicef, ...), ... Er wordt ook iedere keer advies gevraagd aan buitenlandse zaken en aan de federale centrale autoriteit (FCA). Hun adviezen zijn niet bindend. De uitgebreidheid van het advies van buitenlandse zaken hangt sterk af van het land: in sommige landen is enkel een ereconsulaat beschikbaar waardoor de informatie beperkt is, in andere landen heeft de ambassade omwille van de drukte geen tijd om een grondig onderzoek te voeren.

De kanalen worden beoordeeld naar de aanwezigheid van positieve en negatieve criteria. Vervolgens wordt een afweging gemaakt om te beslissen tot goedkeuring of afkeuring. Na goedkeuring kan de adoptiedienst starten met drie proefdossiers. Elk proefdossier wordt na afloop geëvalueerd en bij positieve evaluatie kan een bijkomend dossier worden opgestart. Na drie positieve evaluaties, kan een kanaal definitief opgesteld worden.

Het VCA heeft de samenwerking met autoriteit van de Franstalige gemeenschap versterkt. Er werden al enkele kanalen samen opgestart.

De manier van werken is in Vlaanderen vrij uniek. Andere Europese landen doen niet altijd een kanaalonderzoek vooraf. De erkenning wordt gegeven aan een dienst, en niet specifiek voor een bepaald land of kanaal. Het is dan de adoptiedienst die de kanalen opzet en controleert. Controle gebeurt enkel achteraf en/of bij problemen.

Voor de Vlaamse adoptiediensten is deze manier van werken soms moeilijk omwille van de duur van dergelijk onderzoek. Bovendien is het niet altijd evident om toe te lichten aan het land van herkomst waarom er gestart wordt met drie dossiers en er geen tien ineens kunnen worden opgestuurd, ook al is het herkomstland akkoord voor 10 dossiers. Het ter plaatse gaan, biedt op dat vlak mogelijkheden omdat het VCA dit dan uitgebreid kan toelichten. België heeft in herkomstlanden soms de reputatie van streng te zijn. Dit slaat dan niet enkel op de kanaalonderzoeken maar ook op de erkenningen van adoptie, uitreikingen van visa. De wetgeving van België is ook niet altijd compatibel met wat in de herkomstlanden mag of moet. Het raadgevend comité vraagt zich af of Vlaamse kandidaten dan niet vaak verhuizen naar andere landen (zoals Nederland) waar het wel makkelijker is. Het VCA heeft geen ervaring met kandidaten die verhuizen naar andere landen maar wel met kandidaten die verhuizen naar de Franse gemeenschap. Het is daar niet zozeer eenvoudiger maar er zijn minder kandidaat-adoptanten, andere kindprofielen, andere herkomstlanden, ...

Het raadgevend comité gaat dieper in op het kanaalonderzoek in de Verenigde Staten. Er is momenteel een prospectie lopende. In sommige staten is ook holebi-adoptie mogelijk. In de VS zijn er twee vormen van adoptie (1) adoptie van kinderen in de pleegzorg en (2) adoptie van kinderen via diensten voor 'private adoption' (pasgeboren baby's). Bij die laatste vorm kunnen geboorteouders op voorhand (voor de geboorte) een keuze maken tot/toestemming geven voor een interlandelijke adoptie. De vraag die zich hier opdringt, is of deze keuze strookt met het subsidiariteitsprincipe. Het onderzoek bij het VCA is slechts kortgeleden opgestart maar er zal veel aandacht zijn voor de manier waarop de diensten werken.

Het raadgevend comité uit zijn bezorgdheid over adoptie uit de Verenigde Staten als herkomstland terwijl dit land tegelijk veel kinderen adopteert uit het buitenland.

II. Special needs adoptie

Het VCA wil graag de mening van het raadgevend comité over de adoptie van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Bij deze kinderen is er enerzijds een nood aan adoptie maar anderzijds loopt een adoptie bij deze kinderen vaak ook moeilijker. Het gaat om kinderen die nood hebben aan een adoptiegezin. De kinderen worden door de adoptie weliswaar naar het buitenland gebracht maar zonder de interlandelijke adoptie verblijven zij in een instelling of (in het beste geval) in een pleeggezin. De mening van oudere kinderen wordt in de meeste landen gevraagd. In

sommige landen is er eerst een contactperiode (Polen, Portugal, VS) waarna beide partijen (ouders en kind) kunnen beslissen om de adoptie door te laten gaan of niet. Hierbij worden de kinderen uiteraard op voorhand en nadien uitgebreid (psychologisch) begeleid.

Kandidaat-adoptieouders krijgen in de huidige voorbereiding het volledige programma, inclusief special needs adoptie, ook als ze deze vraag niet stellen. Adoptiediensten stellen vast dat de kandidaat-adoptieouders nog steeds weinig openheid tonen naar een kindje met specifieke ondersteuningsbehoeften. De meesten gaan iets ruimer wat betreft de leeftijd van het adoptiekind maar voor andere noden worden niet makkelijk ouders gevonden. Het is belangrijk dat kandidaat-adoptieouders zelf kunnen beslissen welk kindprofiel ze wel of niet aankunnen.

Bij het toewijzen van kinderen met bepaalde (medische/ontwikkelings)problemen moet er ook rekening gehouden worden met de huidige situatie in Vlaanderen. In de welzijnssector zijn soms wachtlijsten waardoor de hulp niet onmiddellijk beschikbaar is.

Het is moeilijk voor het raadgevend comité om een advies te geven over welke kindprofielen wel of niet geadopteerd kunnen worden. Er spelen zeer veel factoren een rol bij de verwerking van een adoptie door het adoptiekind: persoonlijkheid van het kind, geschiedenis van het kind, opvang in het nieuwe adoptiegezin, ...

III. Adoptie en financiering van projecten

De adoptiediensten krijgen vanuit de herkomstlanden meer en meer de vraag om projecten financieel te steunen, al kan de wijze waarop financiële steun vorm kan krijgen verschillen: bij sommige landen moeten de diensten jaarlijkse een bedrag betalen aan de overheid, bij andere landen is het een vast bedrag bij de verzending van een dossier, voor sommige landen staan alle bedragen in de wet omschreven, ... Deze financiële steun wordt gevraagd om ook voor de kinderen die in het land blijven, te kunnen zorgen. Het gaat vaak om inhoudelijk zinvolle projecten zoals projecten die jonge moeders ondersteunen.

De controle op de besteding van deze financiering is echter wisselend. Bij betalingen aan weeshuizen waarmee samengewerkt wordt, kunnen adoptiediensten wel vragen naar verantwoording, bij betalingen aan overheden is dit minder transparant. De hoogte van de bedragen verschillen. Dit wordt steeds betaald door de adoptieouders. Zij zijn steeds op de hoogte van waarvoor het bedrag dient.

Als de adoptiedienst niet meedoet aan deze projectsteun, dan is een adoptiesamenwerking vaak niet mogelijk.

IV. Concluderend

Volgens de regelgeving gaat het initiatief voor kanaalonderzoeken uit van de adoptiediensten. Het subsidiesysteem is daarop ingesteld. Iedere dienst moet minimaal 10 lopende kanalen hebben of minstens één kanaalonderzoek indienen om gesubsidieerd te blijven. Dit zorgt voor een hoge druk bij de adoptiediensten.

De vraag van het VCA naar haar eigen rol in dit proactief kanaalonderzoek komt ook vanuit de druk van o.a. de kandidaat-adoptieouders om uit meer landen te kunnen adopteren. Het feit dat het VCA overal kijkt waar er kinderen zijn met noden, is voor het Raadgevend Comité een goede zaak. Het Raadgevend Comité benadrukt het belang van communicatie naar de kandidaten toe over wat er allemaal gebeurt. Want ook kandidaat-adoptieouders willen garanties over de herkomst van de kinderen.

4) Roots

Het thema roots kwam op de agenda op vraag van de geadopteerden, het Steunpunt Adoptie en van de Vlaamse adoptieambtenaar. Ter voorbereiding van de discussie brachten alle betrokkenen een presentatie met wat er al is en met enkele vragen. Deze presentaties kunnen teruggevonden worden als bijlage 4a en 4b.

De geadopteerden hadden voorafgaand aan het raadgevend comité ook al een overleg met het VCA en het Steunpunt Adoptie over dit thema. Een aantal vragen en verzuchtingen kwamen daarin al aan bod.

Voor geadopteerden is het belangrijk dat men in het adoptieveld beseft dat er soms meer nodig is dan louter administratieve bijstand. Sommige geadopteerden willen meer of hebben meer hulp nodig omdat ze geen vrede kunnen nemen met het feit dat hun verhaal niet 'af' is.

Voor de adoptieouders is het belangrijk dat kandidaat-adoptieouders in de voorbereiding leren over het belang van 'openheid'. Voor die openheid is het belangrijk dat een adoptiedossier zo breed en diepgaand mogelijk is. Adoptieouders vinden het de verantwoordelijkheid van de overheid om hierin te sturen. Ook ouders hebben begeleiding nodig in het rootsthema. Het thema mag voor hen al in de voorbereiding aangekaart worden. De geadopteerden die bij het Steunpunt aankloppen, hebben vaak het gevoel dat ze op gesloten deuren botsen om informatie te krijgen over hun herkomst en de reden van afstand. De wetgeving in herkomstlanden is soms moeilijk te aanvaarden (in sommige landen kan er pas vanaf 18 jaar gezocht worden, andere landen geven de informatie niet vrij zoals India. Het Steunpunt biedt geen therapeutische ondersteuning, maar zal begeleiden en – indien nodig of wenselijk – doorverwijzen. Ook worden er nazorgavonden rond dit thema georganiseerd, zowel voor geadopteerden als voor adoptieouders.

Adoptiediensten gaan vaak een hele weg met de geadopteerde om na te gaan wat hun vraag is. Zij, evenals de diensten voor maatschappelijk onderzoek, stellen ook vast dat adoptieouders soms al zeer vroeg in het adoptieproces een zoektocht starten. Eén van beide ouders vertrekt kort na afreis terug om roots te zoeken. Deze ouders zijn bang voor later en hopen met deze informatie veiligheid te krijgen: "als de informatie er is, dan zal het goed gaan met de adoptie". Deze reflex hebben de adoptieouders ook omdat ze een gebrek aan begeleiding ervaren in het rootsthema. Roots zou vroeger in de procedure aan bod moeten komen.

De centrale vraag die er ligt is welk rootsaanbod er moet voorzien worden door het VCA of haar partners. Voor de adoptieouders moet zo'n juist mogelijke informatie over het belang van roots en over het levensverhaal van het kind, zo vroeg mogelijk (al van bij de start van de procedure) voorzien worden. Het VCA moet dit meenemen in de communicatie met de herkomstlanden en hen wijzen op het belang van die juiste informatie met het oog op de samenstelling van het kinddossier.

Het thema blijkt in de sociale media duidelijk te leven. Niet iedere geadopteerde zoekt naar zijn roots maar diegene die er wel nood aan heeft, heeft het recht om hierin geholpen te worden. Geadopteerden hebben juridisch het recht op deze informatie. Dit recht betekent niet dat iedere geadopteerde deze informatie nodig heeft om 'compleet' te zijn en omgekeerd niet alle geadopteerden kunnen zonder deze informatie. Het is ook belangrijk om na te gaan of er hieromtrent reeds wetenschappelijke kennis is.

Er is niet 1 model waarmee rootsvragen kunnen beantwoord worden. Er is meer onderbouw nodig om de nodige hulp te kunnen bieden.

Het Steunpunt Adoptie heeft een onderzoek naar de noden bij geadopteerden gepland. Er zullen focusgroepen plaatsvinden met geadopteerden om hun noden in kaart te brengen waarop het Steunpunt vervolgens aspecten van zijn werking kan enten. De vragen kunnen heel divers zijn en dit onderzoek kan helpen om die diversiteit in kaart te brengen.

Opgemerkt wordt dat het potentiële aanbod dat gedaan wordt, vervolgens ook weer vragen en verwachtingen kan creëren. Voor geadopteerden moet het aanbod afgestemd worden op die groep die het meest vragen heeft en het moet divers genoeg zijn.

Naast de rootsvraag van geadopteerden zijn er soms ook vragen van geboorteouders (al dan niet uit het buitenland). Deze vragen worden ook behandeld en leiden soms makkelijker tot resultaat. Het VCA kan soms meer doen voor een geboorteouder die informatie vraagt over een kind dat in België verblijft dan voor een geadopteerde die informatie vraagt over zijn roots in het buitenland.

Het Steunpunt Adoptie brengt aan dat er discussie is over het woord "roots". Dit woord kan impliceren dat een kind hier niet thuishoort of dat hij/zij niet compleet is zonder duidelijke roots. Het woord is echter een internationaal gebruikte term, die niet in vraag moet worden gesteld binnen het kader van het Raadgevend Comité.

5) Varia

Het Vlaams Centrum voor adoptie deelde aan het raadgevend comité mee dat er 141 kandidaat-adoptieouders konden doorstromen in 2014.

Op vraag van het raadgevend comité bevestigde het VCA dat er binnenkort adoptie door holebikoppels mogelijk zal worden uit Zuid-Afrika. Er staan nog een aantal kandidaat-adoptieouders op de wachtlijst die eerst hun dossier moeten afwerken voordat er nieuwe kandidaten zullen kunnen opstarten.

6. Adviezen

- Het raadgevend comité heeft kennisgenomen van de berekening van het aantal kandidaat-adoptanten dat in 2014 mag starten met de voorbereiding in het kader van instroombeheer.
- Er wordt door het raadgevend comité benadrukt dat de samenwerking met de federale centrale autoriteit belangrijk is omdat de bevoegdheden over adoptie ook daar zitten.
- Het raadgevend comité raadt het VCA aan om bij het kanaalonderzoek rekening te houden met de bezorgdheden die geuit werden door de leden rond adoptie uit de Verenigde Staten en met de meningen van experts.
- Het raadgevend comité stelt dat adoptieouders en adoptiekinderen voldoende moeten voorbereid zijn op de gevolgen van een special needs adoptie. Het Raadgevend Comité vraagt ook om op de hoogte gehouden te worden van de evoluties in deze.
- Het Raadgevend Comité vindt het belangrijk dat er transparantie is over de financiële steun die gevraagd wordt en dat het geld dient om te helpen. Het geld moet ook terecht komen waar het gepland was. Als er vermoedens zijn, dat dit niet langer het geval is, dan kan het voor het Raadgevend Comité niet. Het Raadgevend Comité stelt voor om de evoluties bij andere centrale autoriteiten en de Haagse conferentie hierover op te volgen.
- Het feit dat het VCA nagaat waar er kinderen zijn met noden, is voor het Raadgevend Comité een goede zaak. Het Raadgevend Comité benadrukt het belang van communicatie naar de kandidaten toe over wat er allemaal gebeurt. Want ook kandidaat-adoptieouders willen garanties over de herkomst van de kinderen.

- Het Raadgevend Comité wil over roots verder nadenken en vindt het belangrijk dat er wordt nagegaan wat er wereldwijd bestaat over het thema. Het Comité ziet het risico om artificiële vragen te creëren maar vindt de vragen over het aanbod (wie doet wat) zeker relevant.

7. Bijlagen

Bijlage 1: Informatiesessie

Bijlage 2: Wettelijk kader interlandelijke adoptie

Bijlage 3: Pro-actief kanaalonderzoek

Bijlage 4a: Roots deel 1 (inleiding, VCA, Steunpunt Adoptie, geadopteerden, adoptiediensten)

Bijlage 4b: Roots deel 2 (adoptieouders)